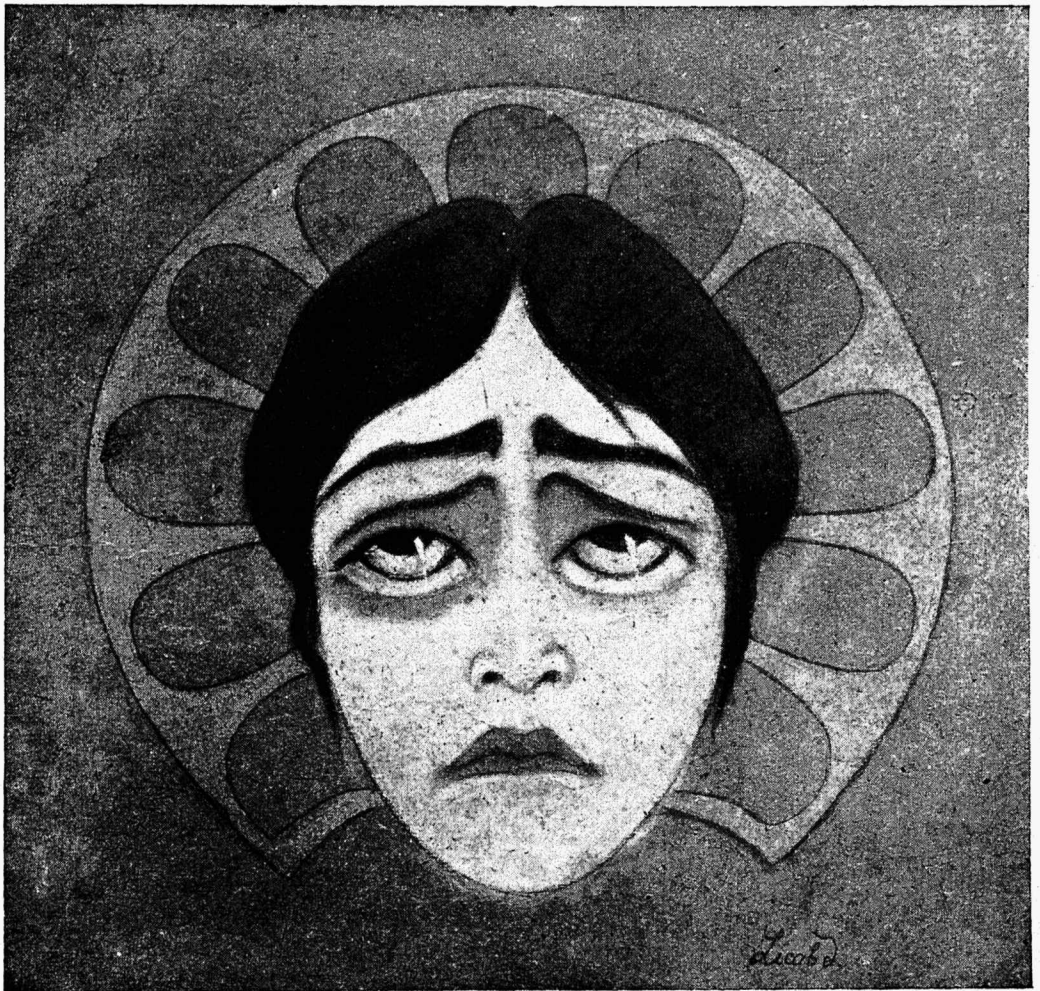

12. SEPTEMBER

1924

III AASTAKÄIK

Licabé. Kurbus.

VIKERLASED!

Võike oma ajakirjale uue õppeaasta alates uusi sõpru. Tugevaks ja võimsaks saagu meie suur ja rõõmus vikerlas-pere, kes ise vaimustusega kaasa töötades tunnistab võidu rõõmsalt, et ei ole paremat ja väärtuslikumat noorte-ajakirja Eestis kui noorusvõimas

«VIKERKAAR».

«Vikerkaar» sütitab noorte hingis aate-tule, viib teaduse avarusisse ja kunsti iluilma.

«Vikerkaar» kasvatab teadlikke, töösiikeid Eesti noorkodanikke, kelle püüd on saavutada paremast parima.

Ärge kunaagi leppiige halva või keskmise kirjandusega — ei! — valiige paremast parim.

«Vikerkaar» on noorte pildirikas kunstimaitselik nädala-ajakiri, mis rahuldab jõudu-mööda kõik noorte nõuded kirjanduse, kunsti, teaduse ja vaimlise kui ka kehalise enesekasvatuse alal.

Vikerlased, võike oma ajakirjale veel täna-päev uusi tellijaid!

Kandke igasse kodusse Eesti parema noorte-ajakirja «Vikerkaare»!

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS.

VIKERKAAR

Nr. 37.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp.

1924.

Tegev toimetaja: J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetuse ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

On koduvalu.

Emale.

*On koduvalu: nutet lapsesilmi paar
ja vetes veelgi mallis meelespea.*

*Kui õhtub, kustub roosa taevakaar
ja öölamp süütub, Põhjanaan, me kohal pea.*

*On käed — kaks pälvijat, tulnd päevaa'ast,
kolm koltund kullerkuppu, kurba, teine tõi.*

*Kes tillu taimena võet kodu kasumaast,
lillrammetuks, õisaraks eluks jäi.*

*On jalad — kaksikud, käind käsuteid,
ent tulid, tolmutüdid, tõttajate reast —*

*ei mõista kaljuseid ja mägismaid,
kes voonana võet kodukoplist väetist peast.*

*On koduvalu. Valged angervaksad õisuvad
mu vanemate varaniidet vaikselt niidul taas.*

*Kui ööbub, uned tulevad ja paisuvad,
saab imeliseks maailm — imallehkav aas.*

*Pand Jumal unne lohutuse suure:
õil leinalistel lastel maailm valla —
kõik lähvad joostes oma ema juure
ja uinuvad ta ristis käte alla.*

Eeva Pälluri.

Lotte Pritzel oma töökojas.

SUURSUGU NUKKUDE MAAILMAST.

A. K.

Pääle lapsepõlves kõikidele tuntud nukude, mida valmistatakse vabrikutes tuhandete viisi ja mis on kõik valmistatud kaunis ühte laadi, on olemas veel eri liik nukkuksid, nõnda ütelda nukud täiskasvanud inimestele. Nemad küll nendega ei mängi, aga nähtavasti on täiskasvanutelgi oma pupehaigused, mis neid sunnib kõiksuguseid iluasjakesi omandama ja neid nautima.

Toome siin paar sõnakest mõnesuguste kunstitööde-nukkude kohta. Praegu kuulsam nukumeister elab Saksamaal, Lotte Pritzel. Tema peened, haprad vitriinnukud on tuntud juba 1910. aastast saadik. Ja tema praegused tööd on juba päris meistertööd oma alal. Nukud on siin muutunud väikesteks statuettideks, mida hoidku mõne lapse kätte sattumast. Nad on vahast, sagedasti veel mõnest muustki haprast aineist, pehme, painduva traadiga selgrooks, mil-

lega esialgul figuuri kehaseisak kergelt ära märgitakse ja millele siis vaha ümber paigutatakse, värvitakse ja riietatakse. Nende suurus, nagu ikka nukkudel, on vaevalt enam kui 20—25 sm. Juba esialgne kujule poosi andmine määrab ära selle iseloomu, on aga võrdlemisi lihtsates ja suurtes joontes kordasaadetav. Seda imestamapanevam on aga väline voolimisetöö, kuju riietamine ja värvimine. See nõuab suurt maitset, hiinlist näppude painduvust, et kujukestele kõiki tuhandeid peenemaidki üksikasjakribukesi külge kinnitada ja ära märkida, piskesele pääkesele hingestatud ilmet ja kätele ning jalgadele liikuvust ja karakterit anda. Kujud tulevad lõpuks veel värvida ja riietada, ning ka selles on eht moodsa frisööri, grimeeriija ja rätsepakunstniku osavust vaja. Nii valmistatud nukud pannakse siis klaastekli alla ja viiakse — mitte läste-

tuppa — vaid suurtele väljanäitustele, kus peenemad kunstiasjatundjad neid vaimustusega vaatlevad ja endile omandada ihkavad. Lõpuks lähevadki nad üks siia, teine sinna mitmesuguste kollektsionääride kogudesse, kes kõige sagedamini just vanad hallihabemelised taadikeseid. Nji ta on, noorus tuleb jälle tagasi!

Siin toodud piltides näeme mõnda Pritzeli viimase aja paremat tööd.

Ganimed.

Madonna.

Omapärane madonna rikkalikult ehitatud pärlkroonis, kuldlokkidega ja õhukeses riius, süles väikene Lunastaja. Madonna on noor ja kitsa kujuga, nagu kõik Pritzeli muudki kujud. Vaga ristiusu kannataja St. Sebastian sureb, nool rinnas, kahvatanud vahanäos õnnelik uskliku naeratus ja poisikene Ganimed vaatab kelmikalt oma mustas riius.

NUKKUDEGA MÄNGIJA.

Wilhelm Scharrelmann.

ana survimaja katuskambri-
ris seisis tolmunud nuk-
kudeteaater. Eesriide oli
üles tõstetud, kui kes-
taks mäng veel edasi.
Heites pilgu väikesesse
ruumi, mis lava kuju-
tas, võis näha pimedat metsa, milles
vist küll mängiti viimne stseen. Mõ-
ned nukud rippusid veel oma traatel
ja ees lamas noor tüdruk, kui oleks ta
sää! viendas aktis noahaava läbi lan-
genud. Kuu paistis läbi väikese akna
just sellele kohale ning väikese nuku
valge siidkleit helendas ta valguses.

Kord oli see kõik vist kiirelt siia
koristatud, sest ka teised mängijad
nukud, rüütel, nunn ja veel üks daam,
kes klaaspärlitega kaunistatud pihi-
kut kandis, näisid ruttu käest visa-
tuna. Nad lebasid ülestikkku taga-
pool ja vaid nunn seisis veel traadist
hoituna, kui palvetades veel õnnetu
eest, kes ees laialikäsi selili lamas,
vaadates tardunud pilgul kuusse.
Ümberringi vedeles igasugune kōi-
kraam. Puhutud klaasmunad jõu-
puule kiiskasid korratult puuvillasse
mässituna ühest lahtisest kastist.
Üks katkine tool seisis sää! ja üks
vana lillelaud, millel veel mõned kui-
vanud varred ja lehed olid. Kuhu
vanu ajalehti oli ühes nurgas ja sein-
tel tugesis paar vana gravüüri iga-
nud raames.

Vaatamata tolmust, mis igale poole
asetunud ning nüüd hõbehallina kuu-
valguses helkis, näis väikeses teat-
ris veel kõik nii elavana, kui oleks
nukkudega mängija vaid mõneks mi-
nutiks siit läinud, kui peaksid nukud
igal minutil tõusma uuesti kõneldes
oma salme, salme täis pehmet sü-
damlikkust, kaunist kõla ning ühtlasi
raskemeelsust.

Oli surmavaikus. Polnud hiirtki
kuulda närvivat oma väikeste valgete
hammastega vana koitunud puud

ega kollistavat oma kiäntmete jalgega
lahtiläinud tapeeditäga.

„Ei!“ hüüdis rüütel näitelava sü-
gavusest. „On tõesti luuletu aeg!
Kui kaua ootan siin üllestõusmist. Ei
ükski inimene eksi siia üles meie
juure. Jäädavalt on unustatud meid
siia!“

„Ah jah!“ õhkas väike daam, kes
seni surnuna oli lamanud. Ta tõusis
vähe ning vaatas tarretanult teistele
otsa.

„Sestsaadik kui vana daam suni,
on meid siia vanasse, kõdunenud,
tolmusesse katusekambriisse tõrju-
tud. Võis ta ailmata, et meiega kord
nii alandavalt toimitakse!“ pahandas
munk, ja väike nukk klaaspärlitega
pihilikus hakkas und silmist hõõruma
ja astus teiste juure, kes ringis laval
seisid, nagu tahaksid jätkata katkes-
tatud mängu.

„Meil ei muud, kui me mälestu-
sed,“ ütles rüütel valusalt naerata-
des. „Täna sünnib meiega nii kui
kord vana daamiga. Ka tema elas
mälestusis, kui ta meid hilja õhtul,
niipea kui mõlemad toaneitsid maga-
ma läinud, meie kastidest võttis,
väikese eesriide meie teatri ees kõr-
gelle tõmbas, küünitad süütas ja meie-
ga mängu algas.“

„Jah,“ hüüdis nunn, „ta oli näite-
lavale liig vana! Ta käed värisesid,
kui ta meid traadil üle lava viis ning
meie garderoobi korraldas.“

„Jah, nii see oli!“ õhkas daam
pärlpihilikus. „Ta näos olid kortisud
ja meid ei taheta laval, sellepärast oli
ta siia vanasse survimajasse asunud,
kus ta oma mälestusile elas.“

„Ta ei võinud olla teatritra! Kui
tihti ta meile seda sosistas enne
mängu algust,“ hüüdis rüütel. „Sää-
juures oli tas kõik vana, nõder, vaid
juuksed olid veel tumedad ning tihe-
dad. Ta kandis neid otsale kammitu-

na, nagu see kord aegade eest moeks oli.“

„See oli Pariisi mood,“ hüüdis daam pärlpiihikus. — „Ta hää! vaid näits nooreks jäänud olevat, see oli muusika, kui ta kõneles!“ hüüdis vaimustatult rüütel. „Kui ta salmi algas, mis ta varem laval öelnud, oli alati, kui käiks läbi mu liigete elu- juga. Usun kindlasti, ma poleks elegandilt liikuda võinud, poleks ta see- juures oma salmi lugenud. See oli muusika, tants, elu, liikumine!“

„Jah, see on õige,“ ütles järele mõeldes väike daami ees. „Ta hää! elustas meid. Ma värisesin alati ärevusest oma kastis, et tuleks õhtu, küünivad süüdataks ning meie mäng jälle uuesti alata võiks.“

„Ta ei saanud unustada teatrit, oma kuulsust mitte, pärgi ning lilli, mis talle kord annetatud!“ hüüdis nunn. „Seepärast aetas ta alati rea toole näitelava ette, kui oleks me ees saal kuulajatega. Ja ometi ei tohtinud olla sääl keegi, kui mängi- sime koos. Ja igakord, enne kui mäng algas, sulles ta ukse!“

„Üht õhtut ei unusta ma ial!“ hüüdis rüütel tasa. „Tal olid punased küpsed roosid pruunis juukses. Mäng oli juba alanud, kui ta korruga rahutuks sai, et me nii kanged ning paindumatud, traadi käest laskis ning ise toas mängima hakkas. Sõ- nad valgusid pidamatuks ta huultelt ja ta seisis sääl keset saali, toolerida- de ees, küünalde kumas ja naeratas oma hääle kõlale. Ah, ta hää! oli jumalik ilus! See oli mängus, mil- les ma salmi ütlesin:

Öös hõljub vaikne igatsus,
nutab ojal Philomele —
sulle, armisam, mu igatsus,
unustades jälgin sulle.“

Oo jah!“ hüüdis väike daam pärl- piihikus, „kandsin siis roosaatlas kleiti. Mängisin Isabellat ning ei võtnud sind kuulda.“

„Õige,“ ütles nunn. „Meie valitse-

St. Sebastian.

janna armastas seda ja me mängisi- me seda tilhti.“

„Teate veel,“ jätkas rüütel sosi- nal, „kuis ta südantlõhestavalt nuuk- sudes keset tuba kokku langes. Ta nuttis, ja me olime kogu öö mures, ei teadnud, mis juhtunud.“

„Jah, mäletame seda nii hästi,“ hüüdsid teised.

„Mõni päev hiljem suri ta,“ ütles rüütel. „Aknad kaeti kinni, ukseid lukustati, ei keegi hoolinud meie lei- nast. Mõni nädal hiljem koristati asjad, kardinal ning pildid võeti seintelt. Uudishimulised hullkused tubades. Oo, nägin kõike selgelt. Kast, milles lebasime, oli vähe põik- velt. Ka meid taheti müüa, kuid keegi ei pakkunud meist midagi. Naerdi ning raputati päid, kui meid haamriga mees välja tõi ning rah- valle näitas. Omandada ei tahtnud

meid keegi. Õhtul toodi meid siis siia katuskambrisse, siin seisame nüüd ja ei tea, mis jaoks me siin!“

„Keegi ei armasta meid,“ ütles väike daam, vaadates murelikult teiste poole.

„Ei, meid ei armastata!“ kordas rüütel, „sellepärast seisame siin üleval ning tolmume! Jah, armsad, me tolmume siin, see on selge! On tume, tuim aeg. Pole ikkellelgi arusaamist meist ning kunstist. Ei tunta ühtki õiget rõõmu enam, ühtki lõbu, ühtki ilusat ajaviidet. — — Pole ikkellelgi enam aega ega armastust meile, nii kui vana daamil, kes meiega oma mälestusi elas ja oma jumalike ilusaid salmikuid maitses, kui keegi mujal neid kuulda enam ei tahtnud.“

Mõlemad väikesed daamid hakkasid rüütli viimisel sõnul tasa nutma, ülejäänud vaatasid süngelt kõrvale. Numm palvetas.

Sääl langes esimene hommikkiir läbi väikese raudakna kambrisse. Vabrikus, mis mõne nädala eest suures aias asutatud, kus see maanteed puudutas, kõlas helle vile, mis kui noolepiiste hommikvaikusse lõikas. Uniselt raputasid linnud vanade puie okstes tiibu ning seni kui päike uues hiilguses üle maa tõusis ja masinad vabrikus keerlema hakkasid, langes lakkamatult peent halli tolmu väikesele teatrilile ja väikesile nukukudele, kes jälle oma kohil lamtsid, kangalt, tarmetatud silmi, kui põlks nad ajal end liigutanud.

Kogust „Vanaema maja“.

KUIDAS KIRJUTADA AJALEHELE.

J. Mändmets.

Kirjutatud noortele vikerkaarlastele näpunäiteks.

4

Artiklid.

Pea igas ajalehes ilmuvad pikemad kirjutused, mis käsivad mingisugust ainet ükskõik missuguselt rahvaelu alalt. Kord võetakse arutusele tervisküsimus, teinekord rahva puhtus, kord jällegi kõneldakse mingisugusest maapinna rikkusest, teinekord arutatakse ja arvustatakse mingisugust maksusüsteemi. On sadasid, tuhandeid asju, mis suurem ajaleht aasta vältel läbi võtab ja seega üle maa saadab ka kõige kaugematesse nurkadesse teaduse ja valgustuse kiiri. Niisuguseid artiklid tuleb nädalas kümnete ja sadade kaupa ajalehe toimetusse kokku ja enamasti kõik paluvad oma kirjutusele ruumi.

Ei ole ka ime. Missugune haritud inimene, kes oskab tähele panna ja mõelda, ei leiaks küll elus nähtust, mille poolt või vastu ta ei tahaks kirjutada! Ja kus on see terane mõtleja inimene, kellel ei oleks enam midagi soovida?

Ei ole niisugust.

Ja oma tahtmise avaldamiseks hulka-
dele tuleb võtta ikkagi ajaleht.

Kuid suur hulk niisuguseid artiklid kirjutatakse meil nõrgalt, nii et toimetuses sellekohane kapp täis kogub käsikirjade virnu.

Mille poolest on nad nõrgad?

Kõigepäält selles, et inimesed omale niisuguse artikli kirjutamise peavad hoopis kergeks tööks ja viskavad ta valmis nii ütelda ülepääkaela. Kuid ajaleht ei saa lasta sadandete tuhandete ette hooletult ja lohakalt tehtud tööd.

Teiseks ei tutvusta inimesed endid põhjalikult ja kõikkuülgelt selle küsimusega, mille üle ta kirjutab artikli. Kohe lugedes tundub kirjutaja enese teadmise puudulikkus, ja toimetus on sunnitud kirjutust heitma kõrvale.

Kolmandaks kirjutatakse artiklid liig pikad, nõndanimetatud „merimaod“, nii et lehel neid raske on mahutada. See on meie inimestel suur puudus, et nad nii hästi kõ-

nes kui ka kirjas ei oska oma mõtteid lühidalt, aga selle juures selgelt ja teravalt väljendada. Ikka satutakse hoopis eemale peamõttest, tõmmatakse kirjutusse võõraid asju, mis sinna vaja ei ole, rutatakse oma mõtteid ikka jälle ja jälle kordama ja seotakse mitu mõtet, mis tihti ei ole sugulasedki, ühe kirjutuse sisse. Ajaleht ei saa niisugusele „merimaole“ kuidagi ruumi anda ja ta peab jääma avaldamata, olgugi et ta teisel kujul valmis töötatult avaldamiseks oleks väga sünnis.

Ka see on suur viga, et tihti minnakse hoopis väheste ja pääliskaudsete teadmistega küsimust käsitama. Niisugusel väheste teadmiste varal valmistatud kirjutusel ei ole tarvilist raskust ega mõju ja ta avaldamisest ei ole suuremat kasu — jääb lihtsalt ruumi täiteks. Ühe küsimuse selgituseks ja liikumapanemiseks on sõnadest tähtsamad tõelised andmed ja kui kirjutus on nendele tugevasti põhjendatud, siis saavutab ta kindlasti oma eesmärgi. Toon selleks väikese näituse. Kusagilt kihelkonnast tuakse artikkel sääsete kooliolude üle. Tehakse rohkesti sõnu ja hurjutatakse, et koolid on väga viletsas seisukorras ja tehakse etteheiteid rahvale, milks ta oma noorsoo eest nii vähe hoolitseb. Eemalolija loeb selle läbi, ütleb lõpuks: üks ole viletsad küll, ja paneb ajalehe kõrvale. Hoopis teine on aga lugu siis, kui selles kirjelduses faktidega ja arvudega ära näidatakse koolide vilets seisukord. Kui palju tuleb õhu kantruumi lapse kohta, kui palju ruutmõõdus aknaavaust, põrandapinda jne. Kui palju tuli ette haigeksjäämisi, milles süüdi viletsad majad — kui siis niisugust kirjutust loetakse, siis ütleb arusaaja lugeja: Kuidas see siis võib nii edasi kesta, see on ju laste tapmine! Võib olla, et niisugune artikkel tuleb veidi kuivem (seda ei tarvitse ta ka olla osava inimese käes), aga ta saavutab oma eesmärgi palju kindlamalt. Sagedasti tuleb ajalehe toimetusse inimesi, käes 60—70-leheküljeline kirjutus ja palub seda lehte võtta.

„Aga, kulla inimene, meile ei saa kuidagi nii pikka tööd ära mahutada,“ öeldakse temale.

„Aga see on ometi väga tähtis.“

„Seda küll, aga võimatu.“

Kui siis seda tööd lähemalt lehitsed, näed peagi, et sellesse on paarkümmend küsimust ühe päälkirja alla koondatud. Neist oleks igatühest võinud kirjutada lühikese, ümmarguse artikli ja tingimata oleksid nad aegamööda kõik ilmunud. Aga nüüd on inimene töö teinud, hulka vaeva näinud ja seda ei võta avaldamiseks ükski ajaleht.

Veel kord: Artikkel olgu võimalikult lühike, mõtted selgelt, loogiliselt, lühidalt avaldatud, ütelused põhjendatud võimalikult andmetega, ilma aegsetest kordamistest ja sõnade tegemistest hoidugu, ikka kõnelda artiklis võimalikult ühest küsimusest ja mitte ilmaaegu kõrvale kalduda — kui artikkel on nii kirjutatud, siis on ta ajalehele alati igatsetud ja soovitud materjaal.

Võiks säada üles isegi pikkuse vormi: umbes 100 kuni 150 ajalehe reaga peaks igamees juba küllalt jaksama ära ütelda oma mõtte. Muidugi parem, kui veel lühemalt.

Juhtkirjad.

On veel olemas ajalehes juhtkirjad, mida ka võib väljaspoolt saata, mis aga peasjalikult toimetuses kirjutatakse.

Juhtkirjad on kõigepeält niihästi oma kui ka väljamaa poliitiliste päevasündmuste arutused, nende põhjuste otsimised, sündmuste tagajärgede ettenägemised, nende tähenduste ja tagajärgede suuruste ülesarvamised, rahva tähelepanu juhtimised ühele ehk teisele nähtusele, missugust hädust või ohtu ta võib tuua rahva ettele jne. Juhtkirja on vaevalt võimalik väljaspoolt kaugemalt saata, ehk olgu siis, kui mõnel võime on iseäranis kiirelt mõne nähtuse kohta seisukohta võtta. Enamasti kirjutatakse nad toimetuses selleksamal päeval, mil leht trüüki läheb ja nende teema võetakse ka päeva poliitilisest suuremast sündmusest.

Muidugi võidakse ka väljaspoolt juhtkirja saata, aga ka see olgu võimalikult selge, ütelused kõige suurema hoolega läbi kaalitud ja lühidalt kokku võetud. Siia juure peab ka seda tähendama, et see, kes tahab

lehe jaoks kirjutada juhtkirja, peab olema selle lehe sihiga ja selle vaimuga, milles teda toimetatakse, põhjalikult tuttav. Toimetus ei pane lehte ilmiski niisugust juhtkirja, mis lehe sihile ja vaimule vastu kõneleks.

Need, millest eelpool jutt, on pääosakonnad, kuhu väljaspoolt võib teha ajalehele kaastööd.

Pääle nende on veel teisi osakondi, nagu: muusika, teater, börsiülevaated, sport jne. Kuid need on niisugused osakonnad, mis sellekohaste asjatundjate käes ja kuhu väljaspoolt kaastöö vaevalt võimalik. Vastuvõetav kaastöö väljaspoolt oleks veel arvustusosakonda ja jutunurka, kuid sellelaadiliste kirjutuste kohta lühikeste näpunäidete andmisest poleks palju kasu.

Millest kirjutada?

Sageli tuleb ajalehe toimetusse inimene ja palub juhatast selle kohta, mille üle peab kirjutama.

Kuid seda otse kätte näidata, millest kirjutada, on kaunis raske. Ajalehele võib igasugusest elunähtusest kirjutada, millel kuidagi on laialdasem tähendus. Kirjutades võiks võtta mõõdupuuks vahest järgmist:

kirjutage seda, mida teie ja vahest ka teie tuttavad sooviksid häameelega lehest leida ja huviga lugeda. Kõige parem on muidugi niisugusest juhtumisest, sündmusest, küsimusest kirjutada, mis on praegusel ajal laiemates ringkondades tähtsamaks päevaküsimuseks. Kirjutuse juures peab meeles pidama, et ta pakuks üldist huvi ega piirduks mitte ainult ühe kitsa ringkonnaga. Külas võib näiteks mõni pisukene asi anda elavat kõneainet, aga kaugeemale viies kaotab ta oma tähenduse. Õige ja agar kirjasaatja teeb selle lehe, mille poole ta hoiab, pea igast tähtsamast sündmusest teadlikuks ja ei pane ka seda pahaks, kui kõik ta kirjad ei ilmu. Toimetusel on mõnikord oma mõjuvad põhjused, miks ta üht ja teist kirjutust ei avalda.

Nõnda siis, noored vikerkaarlased, olen katsunud teile anda mõned näpunäited ajalehes kirjutamise kohta. Olen kindel, et teist kasvavad kodanikud, kes selle eesmärgiga edaspidi agaralt kähte võtavad sule. Kui nüüd mu näpunäited ja juhatusi hoolega silmas peate, siis usun — võivad teist tõusta hääd ajalehe kaastöölised, kes oskavad oma mõtteid õieti avaldada, kes oskavad tehniliselt ajalehe jaoks kirja õigesti kokku säada ja kelle kirjutused ka alati lehes ilmuvad. (Lõpp.)

EELAJALOOLINE INIMENE.

Wilhelm Bölsche järele.

Õjaajal saatis minule Prantsuse sõjaväljalts üks moor sõdur ühe lihtsa kivi, mille ta kaevikuid ehitades juhtumisi leidnud. Minule oli ta selle kivi saatnud, sest et märgata oli kergemat viisil töötamist tema kallal — nagu oleks teise kiviga teda raiutud ja et ta kuulnud oli, et sarnaseid kive säält mitugi leitud ja et need kord inimestest välja töötatud. Tõeliselt oli aga see moor sõjamees, kes meie tehnika paremate riistadega võitlusesse asus, ühe inimsoo algsõjariista — kõige vanema, mida meie üldse tunneme, ilusas eksemplaaris leidnud.

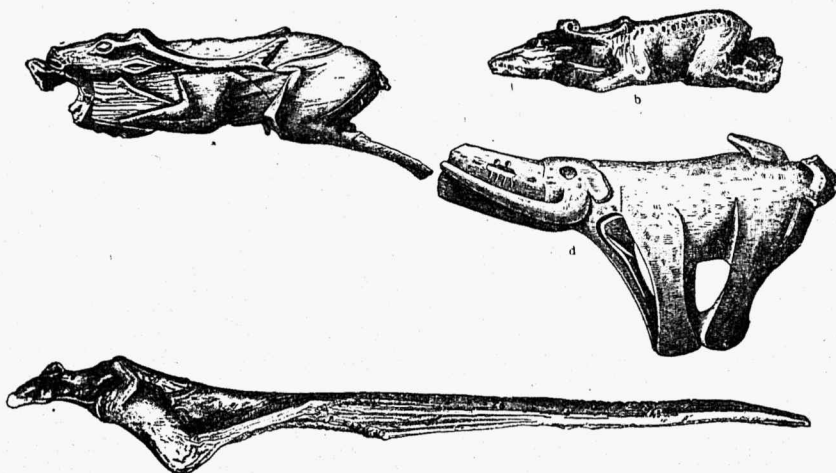
See umbes käesuurune kivi oli niinimetatud tulikivi üksik kild. Tahtmatult tuleb meile meele meie esisade vana komme, selle kivi abil tuld lüüa. See aga ei sündinud sugugi nii väga ammu. Kuidas aga see tulikivi sinna liivasesse maapinda sattunud, sellele on teine seletus.

Esiteks on see vana sõjariist kui kivi-kild ise ülivana. See tulikivi oli miljonite aastate eest pehme kivimass, mis mere põhja kogunenud. See oli niinimetatud kriidialajal, kui üle Euroopa suurte osade veel meri seis. Kui mendeist maajagudest meri hiljem ära kuivas, mis ka juba mõned miljonid aastad tagasi sündis, jäi põhja peenike lubja-

kõnts kui kõva kivine mass lamama, mis tänapäev selle ammugi ärakuivanud maa põhipinna moodustab ja mida meie praegu kriidiks nimetame. Mikroskoobiga võime veel praegu temas selleaegsete imepisikeste mereloomakeste lubjakoorukesi märgata. Ka võib veel praegu kriidis tulikivi raasukeksi leida, mis müüd ka kõvaks muutunud.

Selle aja, kus ülalnimetatud tulikivikild oma loomulikust kaljust lahkus, kus ta aastamiljonid lamanud, ja päeva vahel, mil teda kaevikukaevamisel lahtisest liivast leiti, pidi temaga veel midagi haruldast juh-

loomuliku kriidikalju läheduses, mitte väga maapinna lähedal olevas savikihis. Sarnasel juhtumisel, kui nad segamatult on saanud lamada, on nad pea alati koos kõiksugu loomakontidega. Need kondid juhtisid uuri- jaid iseäralistele mõtetele — nimelt, et nad sääl juba kaua on lamanud. Kui kriidikiht sääl veel kriidiookeani ajast, see on mõnede miljonite aastate eest, liikumatult on lamanud, siis on ka need sügavad savikihid kui mitte niikaua siis vähemalt viiskümmend-, võib olla ka sadatuhat aastat segamatult oma kohal. Loomakondid näitavad oma

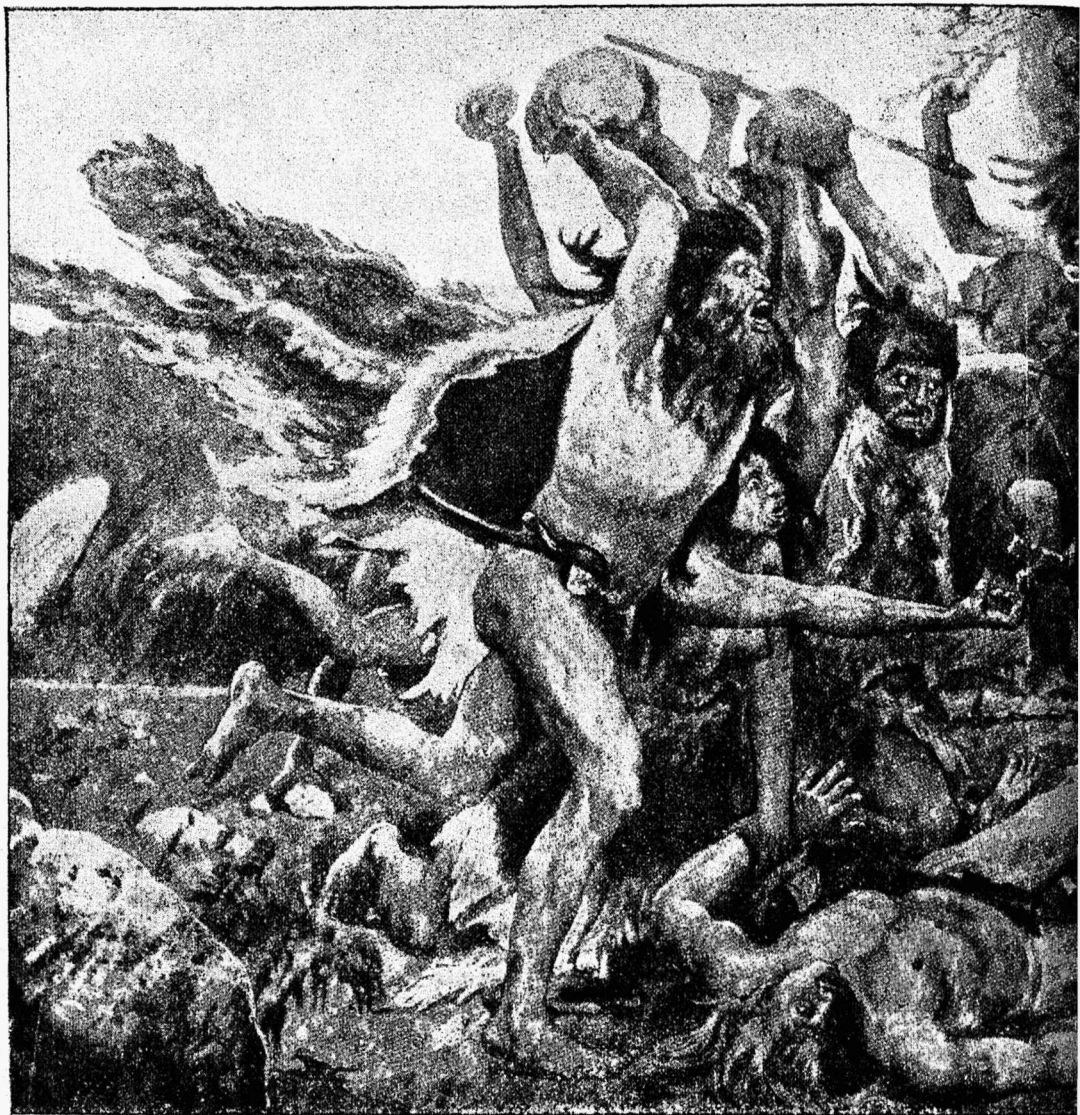
Nikerdused ja joonistused kondil.

tunud olema. Selle killu kallal on nimelt kunagi kunstlike abinõudega töötatud. Loomulikke, teravaid kiviservasid on veel teravamaks teha katsutud ja ots klaasteravaks lihvitud, kuna teine jämedam ots nagu inimesel käeshoidmiseks välja on töötatud. Tervelt on kivikild miski killu vormi omandanud, mis kuidagi juba piigi otsa meele tuletab. Sarnast asja ei valmista loodus, ei ole kahtlust, et siin inimese käsi on töö olnud — loomulikku kivi parandades, ots- tarbekohasemaks muutes. Omavärvi ja üldise väljamõõtmise poolest lasevad sarnased tarbeasjad aimata, nagu lamaksid nad ise jälle ilmatu kaua selles liivases pinnas. Kui kaua aga — see nõudis ja nõuab kauaaegset hoolast uurimistööd.

Sarnased iseloomulikult ümbertöötatud kivid, mis ilmsõnata lihtsamaid sõjariistu meele tuletavat, leiduvad ikka ja alati

päritolu ajajärgust, mis meile küll lähemal, aga iseloomult ometi hoopis teine — nimelt geoloogiliselt niinimetatud diluviaalajast. Sel- le diluviaalajal oli meie praegusest täiesti eralduv kliima. Tema algul ei valitsenud Põhja-Prantsusmaal, näiteks, küll enam ookean, nagu kriidiajalajärgul, kuid kliima oli soe, pea nagu Aafrikas, ja sellele vastavalt elasid sääl elevantid, ninasarvikud, jõehobused jne.

Siis tuli aga niinimetatud suur jää-aeg. Näib nagu oleks meie maa oma ajaloo aegajalt ikka jälle kõvade külmade aegadest läbi käinud. Ja siis oli ka sarnane külm tulnud, vast nagu praegu Gröönimaa polaarosas. Mägedelt tungisid määratud jääliugustikud orgudesse; Põhja-Saksa jäi täiesti jää alla ja Prantsusmaa elamiskõlbulikkudes kohtades laiutas end samblastepp, mis sarnane praegu Põhja-Siberis leiduvatele. Ole-

Mammuti tapmine eelajalooliste inimeste poolt. Ven

tatakse, et külm küll pikkamisi järele anoma hakkas ja aastatuhandete kestes diluviaalaja lõpul jää hirmus võim jälle murdus ja parajuskliima, mida meie tunneme, võimust võitis.

Muidugi ei jätanud niisugused suured muudatused looduses oma mõju taimede ja loomade päälle avaldamata. Külma tulekul surid mõned vanad troopikloomad välja, mõned põgenesid Aafrikasse tagasi, muist aga,

nagu suurekihvalised elevantide sugukorda kuuluvad mammutid ja üks osa ninasarvikuid harjusid langeva temperatuuriga ja omandasid paksu karva. Diluviaalaga ei elanud aga ükski mammut ega ninasarvik meil üle. Viimased mammutid on nähtavasti põhja poole taganevale külmale järele sammunud, nii et nende külmanud korjuseid veel praegugi Siberi jõgede suust külmanud maapinnast leitakse.

kunstniku .V. M. Vasnetsoffi maali järel.

Kui meie diluviaalaja lõppu aastates tagasi arvaksime, ei peaks kolmkümmend tuhat aastat sugugi palju olema. Sellesse kolmekümnesse tuhandesse aastasse langeb ka meie inimese ajalugu kirjalikkude dokumentide mõttes, sest nende järele võime meie vanemaid inimesi vaevalt kümme tuhat aastat tagasi arvata.

Aga need eelpoolmainitud kondid tõendavad, et nende puutumata liivakiht, mil-

les nad oma iseäraliste kivikiiludega lamunud, veel diluviaalajast pärit peab olema, sest on leitud just mammutite, ninasarvikute ja teiste iseloomulikkude diluviaalaja loomade konte. Sellega koos seisame meie tagasitõrjumata tõsiasi ees, et ka need kivikiilud ise nii vanad peavad olema. Lasevad ju paljud asjaolud oletada, et vanemad nendest kivikiiludest viiskümmend-, vast ka sadatuhat aastat vanad, millega koos ka

tõendatud, et inimsugu sama kaugele ajalukku ulatab. See inimene on täiesti „eelajalooline“ olnud, sest tema üle ei ole mingid teateid ega märke ka kõige vanemad babiloonlased ja egiptlased jätnud.

Üheksateistkümnenda aastasaja kolme-kuhmandates aastates alustas õpetlane Boucher des Perthes uue teaduse eelajaloolise või diluviaalinimese üle, toetudes just nendele kivikiiludele ja kontidele, mis Somme jõe orust (Prantsusmaal) leiti. Neid kivikiilde oli varemgi sagedasti leitud, kuid arvati mitte inimese kätetööks. Neid ümbritseti kõiksugu ebausuga, loeti taevast kukkunud „välgukivideks“, millel isesugune nõiavõim arvati olevat, mille abil arstida võimalik. Varsi, kui õige uurimissiht käes, läks korda kohtadelt, kust varem kivikiile leitud, ja mujalt uusi rikkalikke ja mitmekesisemaid leidusi saada, mis meie teadusele mõndagi selle saladusliku diluviaalinimese elust ja tegevusest jutustasid. Üks niisugune koht, kuhu need inimesed mitte üksi juhuslikult oma väljatöötatud kivikiile üksikult polnud kaotanud, vaid nähtavasti aastatuhandet koobastes ja lubjakaljast kaitsekattuste all elanud ja oma elu- ja tööjäänuseid otse kihtide viisi üksteise pääle on kuhjanud, leiti Lõuna-Prantsusmaal Vézère jõe kase orust, mille ääres kriidikivisse õõnistatud lugematud koopad ja urkad leiduvad. Teisi huvitavaid kohti leiti veel Helveetsias, Baieris, Veimaris ja mujal. Et inimene nende loomakontidega lahutamatu seotud oli, tõestas veel seeläbi, et leiti elevandi ja ninasarviku konte, mis inimkäest välja töötatud.

Kui arvesse võtta, et inimene veel meie ajal vahetpidamata võitluses elab ja enesele nende võitluste jaoks oma osavuse ja intelligentsi läbi ikka paremaid sõjariistu muretseb ja kui ette kujutada inimest siis, kus teda igalt poolt metsikud hiigalloomad (mammutid, ninasarvikud jne.) ja koledad röövlloomad (lövid, pantrid jne.) ümbritsevad, — selgub kohe, et need väljatöötatud kivikiilud muud ei võinud olla, kui sõjariistad, millel ehk ka veel teised ülesanded võisid olla (näiteks noa). Et nendel kiiludel jämedam ots käepidemeks ja teine ots klaasteravaiks oli välja töötatud, laseb selgesti aimata, et neid kiile löömiseks, tõuka-

miseks ja löikamiseks tarvitati. Kui paremaid neist kivikiiludest lähemalt silmitseda, võime tõendada, et sõjariista tehnika sügugi oma algust hābeneda ei tarvitse, olgugi et meie müüd kaugele edasi jõudnud. Kuigi need algsõjariistad meie praegusaegsetest võitlusabinõudest palju taga, olid nad omal ajal siiski teatud kõrguspunktiks, sest ükski loom inimesest allpool ei suutnud omale sarnast kivi välja töötada.

Diluviaalajal sammus ka algtehnika edasi: lihtsad käsikiilud töötati välja kivist piiglotsadeks, mida puust varte külge võis kinnitada. Teistest kiiludest jõuti lihtsate noakeste, kalaõngelkeste, loomanahkade ümbertöötamiseks tarvisminevate kaapimisriistadeni ja muu sarnaseni. Kivi kõrval, kus teda harvem leida (tulikivi polnud igalpool) võeti tarvitusele luu. Harilikult oli see mammuti kihvaluu ehk põtrade (praegused põhjapõdrad, kes siis karjadeviisi Kesk-Euroopas elasid) kondid ja sarved. Kindlasti äratuntavad tuleasemad ja poolpõlenud loomakondid tõendavad, et jahimehi saagilt tulles leetuli ootas, ilma milleta ka inimeste vastu pidavust neil koledatel jääaja talvedel vaevalt ette kujutada võib.

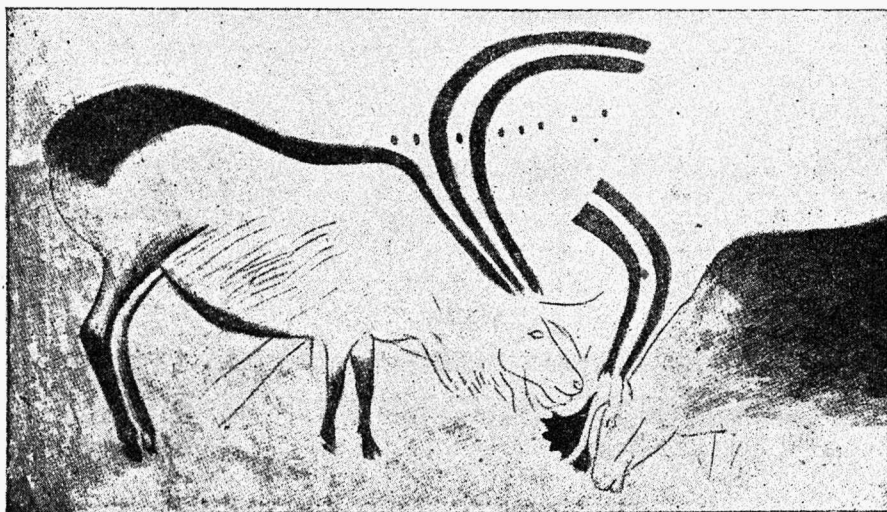
Mis aga täiesti puudus, oli metallide tarvitamine, olgu see pronks või raud, olgu tarbeasjadena ehk sõjariistadena. See teadmine oli ka vanadel kultuurrahvastel ajaloolisest ajajärgust, et nende esivanemad mingisuguseid metallisõjariistu ei tunnud, vaid lihtsalt kivi- ja luusõjariistadega läbi ajasid. Tõenduseks sellele, et inimesed ilma metallisõjariistadeta läbi saavad, on see, et veel meie ajal on Brasiilias Schingu ülemjooksul puutumata indiaanlaste suguharusid leitud, kes ial ühtki metallisõjariista näinud ei ole.

Agas ka teised kultuursaavutused puudusid, mida hiljem iga loodusrahva juures leiti, seisku nad kuitahe madal arenemisastmel. Ei osatud näiteks ühtki savinõu valmistada, puudusid täiesti koduloomad (isegi koer ei olnud veel taltsutatud), puudusid kunstlikult haritud põlluvili. Põlluharimise aset täitis jaht metsloomade pääle ja kalapüük. Kaitset ilma muutlikkuse vastu andsid neile kaljukoopad, mis tulikivi piirkondades sagedased. Hiljem hakati suveti ka loomanahkadest telkisid tarvitama. On-

nikeste ja tervete külade ehitamine kuulub aga juba hoopis nooremasse ajajärku — diluviaalkultuur ei tunnud seda. Ristid nahkaapimiseks, mis sagedasti koos kivi- peitlitega leitakse, niisama ka osavasti valmistatud luunõelad, millel isegi päris silmad näitavad, et tarvitati loomanahkadest riideid. Nahka oli saadaval ju küllaldasel määral, andsid seda mammutid, põdrad ja teised loomad. Arvatavasti tarvitati neid riideid samuti, kui praegu polaarmaal' eskimode juures: väljas mässis alasti ini-

nud. Lähedal leiduvad tuleasemed ja kivi- riistad tõendavad, et jahimehed allakihuta- tud loomade liha (kohapääl eneste tarbeks kasutasid).

Pääle hobuste olid jahiloomadeks juba varem nimetatud põdrad, metshärjad (praegu väljasurnud härgade sugukonnast, kellel kindel sugulus Ameerika preeriides leiduvate härgadega), kalljukitsed ja hirved. Elamiskoobaste pärast peeti võitlust ka suurte koopakarudega, kes meie praegustest pruunidest karudest pea poole

Põhja-põdrad. Eelajalooliste inimeste maali järele, ühel koopaseinal Vézère orus.

mene ennast sooja jahikasukasse, kodus koopas sooja leetule ääres riputas ta tema varu — omadus, mis teda loomadest jällegi eraldas — ei saanud ju ükski loom oma külgekasyanud kasukast lahkuda.

Vézère orus saab üldse ettekujutuse alg- inimeste jahist, kõige selle kavaluste, mets- silkuse ja rõõmudega. Loomi püüti kas kunstilikult seejaoks kaevetud aukudes või aeti neid kalju äkilisele servale, kust nad hirmuga põgenedes alla kukkusid ja surma said. Jahiloomadest tähtsamad pääle mammutite ja ninasarvikute olid mets- hobused, kes siis karjadena igalpool elasid. Lyoni lähedal ühe äkilise kalju all, kust nähtavasti loomi alla hirmutati, leiduvad praegu umbes 50.000 looma kondid, mis ligi kolme-meetrilise korrana kokku kuhju-

suuremad olid. Kus lihtne sõjariist puudu- likuks jäi, pidi inimese kavalus aitama. Nii võeti püüdmisaukude kõrval hiljemal ajal kihvtitatud sõjariistad tarvitusele, nagu se- da teravad kiviriistad, millele sooned sisse raikutud, mõista annavad. Tähtmatult peab siin praeguste Aafrika pärismaalaste kihvti- noolte pääle mõtlema.

Meil ehk ei oleks kaugeltki sarnaseid lähedaid teateid diluviaalaja inimese kohta, kui neil sarnast üllatavat omadust poleks olnud, mida nad jällegi Aafrika metsinimes- tega jagavad: nad olid imestamisväärt osa- vad kunstnikud. Nende algastmes seisva tehnika juures näib see esimesel silmapil- gul päris võimatu, aga ometi oli see nii ja meie peame selle kui ühe tähtsama teguri pääle inimsoo ja tema kultuuri arenemises

vaatama. Juba siis, kui nad jääajal looduse muutuste käes mammutite ja karudega võitlema pidid, oli tung kunstide poole küllaldaselt arenenud. Sedasama märkame meie jällegi tänapäev paljude alasti metsinimeste juures, kes näiteks oma keha kirjuks tätoveerimises omakohast ilu leiavad — põdrakontidest valmistatud vilede ja aukudega flöödisarnased muusikariistad näitavad muusika algust, kõiksugu ehteasjakesed kivikestest, kristallidest, tigukarbikes- test ja muust sarnasest — ilustamise tungi. Uued leidused Lõuna-Prantsusmaal ja Hel- veetsia kaljukoobastes tõid esile nikerdusi ja graveerimisi, mis terava kivinoakese abil mammutiluisse ja põdrasarvesse tehtud. Sarvest noapääd, suured luukepid jne. on samuti kunstiliselt kõiksugu loomakujude ja ornamendivormidega elustatud, mis osalt loodusest osavalt tähele pandud, osalt stiiliseeritult enese loovast hingest ammutatud. Kui neid koopaelanikkude asjakese lähemalt silmitseda, jääb üle ainult imes- tada, kuidas niisugune mammuti-kütt oma vaevase tulikivist peitlikesega sarnaseid kunstilise väärtusega nikerdusi ja joonistusi võis luua. Veel rohkem aga tõusis uurijate imetus, kui nad läinud aastasajal sajad meetrid sügavates keldrikoobastes peidetud seinu ja madalaid lagesid kaunis suurte loo- mapiltidega leidsid, mis sagedasti üks ehk poolteist meetrit suured. Piirjooned olid sügavalt sisse kaabitud ja tihti olid joonis- tused musta, kollase ja punase värviga maa- lideks välja arenenud. Ka siin on kujutatud imestamisväärilise loomulikkusega selleaja armastatud jahiloomi — mammutid ja nina- sarvikuid. Põhja-Hispaanias leiti ühe koopa laes määratu fresko-maal, mis tervet jahti lugematute loomadega kirjus reas kujutab. Siin leidub tabava loomulikkusega edasi- antud metshobuste ja -eeslite kõrval edasi- tormav metskult, avatud suu ja tagasipai- nutatud päaga karjuv hirv; pääaineiks on aga arvutud erevärviliseks maalitud biisonid seeaegselt Hispaania preeriast, kuidas nad kord meeletult põgenevad, kord ähvarda- valt ettepainutatud sarvedega jahimeest ootavad, ehk jälle piik kehas kokku lange- vad, sabaga vihaselt maad pekstes, kun- ni surm neid päästab. Ei ole kahtlust, et meie mendes piltides mitte lapselikku algust, vaid

täiesti teatud kõrgusel ja arenemisastmel seisvat kunsti näeme. Säälsamas oskas väline tehnika juba rasketest probleemidest üle saada. Kunstnikud pidid madalates keld- rikoobastes seljal lamades kivilambikese viletsal valgusel töötama (üks sarnane ki- vilamp on leitud). Ka on tunda, et laefresko kallal kunstnikkude generatsioonid on töö- tanud, seda ikka jälle uuendades ja täien- dades, sest fresko peidab eneses mitme- kordselt üksteise pääle maalitud kujutusi. Tõuseb tahtmatu igatsus midagi teada saa- da selle imelise eelajaloolise inimese hin- geelust, välimusest ja kehaehitusest. Kui- das oli ta nägu, ta otsaesine, missugust aju peitis ta pääluu?

Tahtmatult võttis maad praegusaja ini- mestel arvamine, et nii palju tuhandeid aastaid tagasi elavatel inimestel midagi loo- masarnast on olnud, mis neid praegustest inimestest eraldab. Koobastekujutused ei anna inimesest midagi mõista. Üldiselt on mendes inimese pildid väga harvad, siiski leiduvad aga mõned. Üks väikene mammuti- luust nikerdatud tütarlapse pää on meie laste nukkude nägude sarnane, ilma mingi- suguste metsikuse jälgedeta; juuksed näi- vad ilusates käharates pikalt ja pehmelt alla langevat, silmad ja suu puuduvad — vist olid nad värviga ära märgitud, mis nüüd juba pleekinud. Inetud, paksud naisteku- jutused tuletavad meile hottentottide iludus- ideaale meele. Kui vahel nahatükikesega loomapää, näiteks kaljukitse, inimese jal- gadele asetatud, siis ei ole sellega veel loominimest tahetud kujutada, pigem on ja- dhimees enesest pilti tahtnud anda, kuidas ta maskeeritult loomadele lähemale püüab. Seda võtet tarvitavad ka meieaegsed mets- rahvad. — Ikkagi näis mõni aeg, nagu pei- tused diluviaalinimese kuju taga mõni õudne saladus.

Üheksateistkümnenda aastasaja viletküm- mendates aastates leiti Düsseldorfi lähedal olevast Neandertali orust tugevasti purus- tatud luukere, mis eelajaloolise inimese omaks arvati. Tugevate liikmete juure, mis gorilla omi meele tuletasid, näis kuuluvat pääluu, mis ettetungivate kondikumerustega silmade kohal täiesti loomailikku muljet avaldas. Ühed nägid selles tõsist ahvini- mest, teised kinnitasid, et see normaalini-

mese jäänus, mis aga mõne haiguse läbi moonutatud, nii et seega midagi tõendada ei saavat. See juhtumine selle leidusega seati hiljem uute leiduste varal paremasse valgusse. Nagu meie tänapäev teame, elas diluviaalajal Euroopas vähemalt kaks isesugust eelajaloolise inimese raassi. Nendest vastab üks, vanem, Neandertali luuke-rele. See oli inimraass, mis nüüd välja surnud on. Oma tugeva kehaehitusega, iseäraliselt ettetungivate kulumukontidega, laia nina ja tagasitõmmatud lõuaga pidid nad kaunis omapärase väljanägemisega olema. Sääljuures olid nad aga kaugel ahviniimesest, sest nad võtsid ka juba osa diluviaalaja kultuurist, nendelt on pärit vanemad kivi-kiilud, ka nemad pidasid jahti mammutite ja ninasarvikute pääle, tundsid tuld ja olid seega õiged algkultuuri inimesed. Üks huvitav leid laseb meid ka nende hingeelusse pilku heita. 1908. aastal leiti Vézère orust ühe umbes 15-aastase poisikese hästi alahoidunud luukere täiesti samas asendis, milles ta sääl vähemalt viiskümmendtuhat ehk rohkem aastat lamanud. Ka sellel poisil olid ettetungivad kulumukondid. Huvitav seejuures oli see, et poisikene tema kaasaegsete poolt sinna maetud oli. Keha oli magamis seisendis, parem ikäsi pää all ja pää kahele tulikivitükile, nagu padjale, asetatud. Parema käevars oli välja sirutatud ja kätte ilus kivi peitel pandud. Ringi aga lamased metsloomade raiutud ja kõrvetatud

kondid. Surnu ei olnud mitte ükski maetud, vaid temale oli ka toitu ja sõjariist hauda kaasa pandud — just nii nagu seda praegusaja loodusrahvad teevad, sest et nad hinge edasielamist usuvad, kes esialgu kaitset ja toitu tarvitab. Sellest järeldus, et ka need vanad Neandertali elanikud sarnast surematust uskusid.

Teise inimraassi kohta teame jällegi leiduse varal, et tema esitajad kehaehituse poolst hoopis ilusamad olid: sirged, kõrgekasvulised ja hästivormitud pääluga, mis praegusaja ilusamaid raassisid meele tuletab. On arvamisi, et see raass põhja-hommikust siia rändas, kus ta vanema raassiga, kes vast Aafrika neegritele lähemal seisab, kokku puutus. Mõlemad segunesid, kuna vanem pikkamäsi kadus. Selle aja kunstilised saavutused kuuluvad küll teiste, hiljem tulnud raassile. Kas nad ise diluviaalaja lõpul välja surid või mõnesse Euroopa raassi edasi arenesid, jääb esialgul saladuseks. Kas ka mõni kolmas raass siis Euroopas elutses, on ka praegu lahendamata.

See on, mis meie eelajalooliste diluviaalaja inimeste välimusest ja raassist teame. Loominimesed ei olnud nad igal juhtumisel mitte, vaid kuulusid määratud ajavahest hoolimata juba meie — inimeste — hulka. Nende tulikivist ürgsõjariista ja meie sõjariistade vahel seisavad lõpmatud aastad edasirühkimist, kultuuri tõusu.

N A L I.

Eksam sõiduõlguse saamiseks mototsikleedil.

Eksamineerija: Õelge mulle, noormees, kuidas talitaksite sarnasel juhtumisel: tee on kinni ja teile ei jää muud üle, kui sõita kas puule pihta või kõrvalseisvale kordnikule pääle.

Eksamisooritaja (mõtleb tüki aega, siis ütleb): Sõidan kordnikule pääle, sest sellega viin ta ülekaela, kuna aga puule pihta laskes ise ülekaela lendan.

Eksamineerija: „Teie eksite, noormees. Sarnasel juhtumisel vaja mototsikleet seisma panna.“

Franz Treller. Noorsoole toimetanud Jursi Sander.

Sennor de Mendez ratsutas suurepäraselt tujus läbi tiheda metsa rajal, mis viis tema haciendasse.

„See vägev väejuht näib ju oma osa lõpuni mänginud olevat,“ ümises ta kahju-röömsa irvitusega, „kui teda juba siamaani põgenema on sunnitud. On viimane aeg Sarmientoga sõbrustama hakata, kui sellest segadusest veel midagi päästa tahan. Pagana pihta, et ometi ükski minu verekoertest midagi ei teata! Juba aimugi oleks pidanud midagi sündima, sest aeg jõuab kätte, et hacienda Penarisco omandamise abil oma äärmiselt pingutatud rahalist seisukorda parandama hakkab. Pean Sarmientoga ühinema, muidu konfiskeeritakse muld conde varandus. Kui mul ometigi kindlad teated käes oleksid. Ta on kardetav mees, seda ma tean, — ja tahaksin ometigi seisukorra üle täiesti selgusele jõuda, enne kui avalikult mässulistega ühinen.“

Kuna ta aegamööda edasi liikus ja sääraseid mõtteid mõlgutas, astus tihedast põõsast mulatt*) välja ja vilpas talle tervituseks käega.

Selle kollase, röövlisarnase mehe ootamata ilmumise juures võpatas kokkunud Mendez, kuid kohe toibus ta ja hüüdis röömsalt: „Ah, sina oled, Tito, oled sa ometigi kord ilmunud? Caramba!**) Tele lasite mind kaua oodata.“

„Varem ei olnud võimalik ilmuda, sennor,“ kõlas mehe vastus.

„Noh? Ja siis? Teata kiiresti. Conde?“

*) Mulatt — valge ja neegri risttõug.

**) Caramba! — äraneetud!

„On hää tervise juures.“

Mendez ei näinud selle üle sugugi rõõmustavat.

„Võimatu temale läheneda, sennor, päris võimatu. Teie tunnete ju mind — teenin meeeldi peotäie untse, aga teda valvatakse liig hoolsasti.“

„Kus on teised?“

„Nad järgnevad mulle.“

„Hambuta koerad olete, muud midagi.“

„Küll me juba hammustame, oodake ainult.“

„Mis võtlus see sääl mägedes oli?“

„Mässulised tungisid condele selle taganemise ajal kallale. Ta kihutas nad aga veriste päädega minema ja kindlustas end mäekitsustes.“

„Siis on ta siiski oma tarkusega lõpuks korral, sest see mässuliste tagasitõrjumine on ju ainult lühike viivitus. Tungib talle Sarmiento nüüd seljatagant kallale, siis on ta kadunud.“

„Seda küll, sennor, aga Sarmiento ei tunne kitsasteid läbi kaljude.“

Ning kas siis kedagi pole olemas, kes talle neid näidata võiks?“

„On küll, sennor, on küll, kuigi õige vähe.“

Põõsastest astusid nüüd välja lajade õlgadega neeger ja indiaanlane, kes samuti kui mulattki sarnanesid röövlitele.

„Ma ei ole telega rahul, mehed,“ alustas Mendez nendega sõnavahetust.

„Põhjusteta, don Luis,“ ütles neeger, „oleme teinud, mis võisime. See on aga ohtlik ülesanne ja oma kaela ei tahaks ma just meeeldi murda.“

„Oleks ka õige kahju.“

„Kuid siin saab selle läbiviimine palju kergem olema.“

„Mis tähendab — siin?“

„Conde on teel del Rocasse.“

„Caramba, see on alles teade, — hüva, jään teie päale lootma. Noh, Tamay, mis ütled sina?“ pööris ta vaikselt seisva indiaanlase, endise hacienda del Roca tigro-ro, poole.

„Mässulised jooksevad, conde vägev sõjamees.“

„Seda võib ta olla. — Sa tunnend ometi teid, mis viivad läbi kaljude?“

„Tunnen neid.“

„Sarmiento kordab muidugi päätungimist, sest ta peab Lermat takistama San Salvadorisse pääseda.“

„Seda vist küll.“

„Annan sulle Sarmiento jaoks mõned read kaasa, Tamay, sa pead tema juure ruttama ja talle oma abi pakkuma ning osa tema sõjaväest üle mägede juhtima. Ta saab sulle rikkalikult tasuma ning mina ka.“

„Väga häa. Aga conde?“

„Seda toimetab Tito ühes selle mustaga sääil. Läheb Sarmientole korda valitsusvägedele selja tagant kallale tungida, on kõik otsas — sellest lõksust ei pääse isegi mu auväärt vanaonu. Teie mõlemad, Tito ja Sip, asuge teele del Rocasse.“ Ta ulatas neile mõned kuld- ja hõberahad, mis selle väärilise paari poolt irvitades taskutesse peideti. „Sa järgid mulle teatud kauguses, Tamay. Aga varja end hästi, Adios!“

Kõik kolm kadusid metsa.

„Või minu auväärt vanaonu külastab del Rocat?“ ümises haciendero endamisi. „Muutugu talle sääliülbimine õige kosutavaks.“

Nende sõnadega kannustas ta hobust ja kihutas minema.

13. E m a t e i s e n d .

Del Roca valgustatud rõdul istus hallpää kindral de Lerma ühes ohvitseridega rikkaliku eine juures. Õues asus suure tule ümber salk väljavalitud sõdureid ja valvas auväärt väetühi julgeoleku eest.

Lerma juure astus don Antonio ja tea-

tas tasa: „Eccellenza, tugev tiradoride *) väeosa on teel kaljukitsustele. Neid juhiavad minu kogenenumad ja usaldusväärsemad vaquerod. Päikese tõusuga on kitsasteed meie meeste võimuses. Ootamatuste ärahoidmiseks, see tähendab, kui meie kiitid oleksid sunnitud taganema, asetasin teedele ümbruskonda tundvaid ratsanikke teatud kaugustes üksteisest, et nad melle kiirres korras teateid muretseksid.“

„Tänu, don Antonio. Minu suurimaks rõõmuks on meie väeosad mehiseid võidelnud; nad pole julgust kaotanud, kuigi vahepidamata taganema pidine. Küllap mässulised seda päeva mäletavad.“

„Nad tundsid lõvi kähahoopet.“

„Kui Salvero nüüd San-Salvadorist melle appi ruttab ja kõigepäält Põhja-Ameerikast saadetud püssid ja padrunid õigeaks ajaks San-Josésse jõuavad, siis võidame veel kõik tagasi — kui,“ lisas ta murelikult, „Sarmiento veel viimasel silmapilgul salakavalat Maya päälikut enda poole ei võida.“

„Tuleb kahetseda, et kadunud on Indiaani noormees, kes minu majas üles kasvab ja, nagu mulle ütles kindral Arana, oma põlvnemise tõttu sõjakate mägede-mayade päale suurt mõju oleks võinud avaldada.“

„Väga kahetsemisväärt. Juba varem oli mulle teada, et selle maa endiste valitsejate perekonna järeltulijaid ikka alles mägedes elavates suguharudes jumaldatakse, olgu nad nii vaesed kui tahes. Mayad ho'avad nende poole murdmatu ustavusega. Chamulpoga, kes praegu kõige mõjurikkam, pean läbirääkimisi ja loodan teda vaenulikust väljaastumisest valitsuse vastu tagasi hoida. See kaval rebane istub oma mägedes ja ootab rahulikult olukorra arenemist. Noh, üks me näe.“

Nüüd pööris ta lõbusalt einetajate ohvitseride poole, kelle sõjakaid kujusid katsid mundrid, mille välimus päeval üleelatud raskustest selget tunnistust andis, ning ütles: „Meil on kuum päev selja taga, companerod**), kuid see kattis meie sõjarõhstu kuulsusega. Ma ei kadesta teie rõõmu, kuid

*) Tiradorid — küttide väeosa.

**) Companero — kaaslane, seltsimees.

ärge unustage, mu sõbrad, et iga päev meilt nõuab suuri jõupingutusi.“

Üks armidega kaetud capitano tõusis üles ja ütles: „Olge mureta, excellenza, igal ajal, olgu see päeval või ööl, oleme igaks teenistuseks valmis.“

„Tean seda,“ ütles kindral lahkesti, „aga koguge uusi jõude, meid ootavad rasked päevad.“ Üles tõustes lisas ja juure: „Te vabandate mind, kui puhkama lähen, vara hommikul peame tööle olema.“

Kerge kummardusega soovis ta püstitõusvatele ohvitseridele hääd ööd ja järgis don Antoniole, kes teda talle määratud ruumidesse juhatas.

Capitano, kes juba enne teiste nimel oli kõnelenud, tõstis klaasi: „Isamaa kaljukindla toe, tema excellenza terviseks!“

„Viva*), Lerma!“ kajas ohvitseride ridadest ja kõik tühjendasid oma klaasid ülemjuhataja terviseks.

„Kuid nüüd minge puhkama, sõbrad. Kindralil on õigus, peame homme värsked olema.“

Peagi valitses del Rocas sügav vaikus, kõik andusid karastavale unele. Ainult vahipostid olid ärkvel. Üks neist nägi kaht kogu pöösastes ümber hiilivat, kes aga kohe kadusid, kui ta neid hiüatas.

Päevatõusuga oli kindral jälle väljas. Kui valvekorrall olev adjutant talle teatas, et öö jooksul midagi pole juhtunud ja ka mingisuguseid teateid pole kohale jõudnud, ütles vana härra lahkelt: „Laske kõiki endid tublisti välja magada, don Fernando, mehed peavad jõudu koguma. Lähen vähe välja värsket hommikuõhku nautima.“

Ta noogutas ohvitserile pääd ja sammus päähoonet ümbritsevasse aeda.

Oli imekaunis hommik. Linnud lõõritasid oma kauneid viise, kolibriid ja värvirikkad liblikad hõljusid läbi õitelõhnaga täitunud õhu ning päikesekiired mähkisid kõik ümberkaudu kuldseesse särasse.

Oli hommik nagu seda armastas rauk, keda isamaa häda ta vaikselt kodukoldelt vaenuväljale oli kutsunud. Keset igapäevseid muresid silmapilguks õnnele andudes jalutas ta hästihoitud teedel keset lille-

peenraid ja hingas jõovastusega värskendavat õhku.

Kui ta aeglaselt sammudes mirtest ja rosaceedest moodustatud lehtedele lähenes, silmas ta selle varjulises rohelises midagi valget. Oletades, et keegi daamest nagu temagi armastab hommiktunni kaunidust, tahtis ta parajasti ümber käända, kui Maria, kes oli kuulnud samme, lehtlast välja astus ja häbelikult kindrali otsa vaatas.

Raske oli kujutella midagi kaunimat, kui selle neiü õrna kaju valges pitskleidis, lapselik nagu raamitud tumedaist juukseäharaist, kuidas ta arglikult kõrge kasvuga sõjameheliku rauga ees seisis ja oma pehme pilguga auväärt hallpääd vaatles.

Teda nähes võpatas kindral. Pilguga, nagu näeks ta enda ees üleloomulikku ilmu- vust, silmitses ta Mariat.

Siis pani ta käed nagu palveks kokku ning sosistas tasa, kuid neiuile siiski arusaadava häälega, mis tungis sügavast hinge põhjast: „Mercedes, minu Mercedes, tuled sa mind kutsuma, kallim?“

Talle seni tundmata sügava erutusega kuulis Maria neid sõnu, nägi kindrali ärevust, kes teda nagu mõnda teise ilma olevust imetlevat näis.

*) Viva! — elagu!

Hulk aega seisid õrn neid ja vana mees nõnda vastamisi.

Maria jõudis esimesena end koguda ja ütles häbelikult: „Mina olen don Antonio tütar, excellenza.“

Ta kuulatas neiu häält, nagu kostaks see suurest kaugusest ja ei suutnud oma pilke Maria näolt pöörda.

Siis vajusid ta käed aegamööda alla ning ta ütles sügava ohkega: „Vabandage, sennorita, uskusin, et taevas on läkitanud tagasi ingli, kes kord mu elu kaunistas. Teie kuju, mu tütreke, tuletas mulle meele üht mulle kallist inimest, sellepärast olen nii sügavalt liigutatud.“

Mariat oli päris imelik tundmus vallanud. Sügavasti liigutatud vanamees, sõnad, mis olid libisenud üle ta värisevate huulte — see kõik avaldas ta lapselikus hinges vägevat mõju. Aga ta ei leidnud sõnu vastamiseks.

„Don Antonio tütreke,“ lausus kindral, „don Antonio tütreke — kuidas teda kades-tan. Tasa lisaš ta: „Minu Mercedes just nagu seisaks jälle elusalt mu ees.“

Kuuldus kerge samm. Järgmisel hetkel ilmus donna Inez hommikuriüis ja vaatas üllatusega de Lermale otsa, kelle hingeline ärevus ja sügav liigutus selgelt peegeldusid ta näos. Ka nägi ta pisaraid rauga silmis.

See kogus end, teretas ja ütles: „Kardan, et oma jalutuskäiguga daamide hommikutundi olen seganud.“

„Kogunisti mitte, excellenza,“ vastas donna Inez, kellel eelmisel õhtul võimalus oli puudunud teda tervitada, „minu Maria ei saanud eilse päeva ärevate sündmuste tagajärjel magada nagu minagi, muidu oleme harva nii vara juba alas.“

„Tarvitan juhust teid kõige alandlikumalt tervitada, sennora, ja teile nii lahke vastuvõtu eest siidamlikku tänu avaldada.“

„Oleme tänulikud, et excellenza oma külastusega meie maja on austanud.“

Maria astus oma ema juure ja puges ta kaenlasse varjule; kogu aja conde auväärt nägu silmitsedes.

„Te leiate mind haruldases liigutuses, sennora. Teie kaunis tütreke elustas minus mu südamele kõige armsama, minu juba kaua igaveses valguses viibiva tütre Mer-

cedesi kuju. Kunagi pole kaks inimest üksteisele rohkem sarnanenud, kui nemad.“

„Teie tütar Mercedes?“ kogeles donna Inez.

„Arvasin üleloomulikku ilmuvust nägavat, kui sennoritat silmasin.“

Donna Inezi süda täitus sügava valuga ja ta põimis käe tugevalt ümber Maria kuju, nagu kardaks ta, et teda talt röövida tahtakse. Mõne aja pärast lausus ta väriseva häälega: „Maria ema nimi oli Mercedes, excellenza.“

„Maria ema nimi oli Mercedes?“ kordas kindral masinlikult ja vahtis tardunult sennorale otsa.

„Minu Maria on taeva annetus, mille leidsime merest.“

„Millal? Millal?“ karjatas kindral. „Millal juhtus see, millal?“

„See oli neljateistkümne aasta eest,“ lausus donna Inez suure jõupingutusega, „kui ühe hukkunud laeva osad meie kaldale uhusi, Maria ja üks Indiaani poisike olid ainukesed elavad olevused laeva riismetel.“

Kindrali silmade ees lõi järsku kõik tumedaks ja ta surus vasaku käe kramplikult tuksuvale südamele. Siis pani ta käed kokku, tõstis silmad taeva poole ja ütles sügava liigutusega: „Saadad sa üksildasele, mahajäetud raugale ta kallima silmatera noorenenult tagasi, Taevane Isa?“ Seepäälle pööris ta tormilise liigutusega daamide poole, kelle siidamed ennetundmata ärevuses põksusid. „Minu tütar Mercedes, ta abikaasa don Diego Pinnol, nende tütreke ja üks Indiaani poisike, kelle nad oma põgene-misel olid leidnud ja kaasa võtnud, lahkusid Acapulcost neljateistkümne aasta eest juunikuul, et San Josésse reisisid, ning kunagi pole neist enam vähematki kuulnud, nad hukkusid ühes laevaga. Tookord algas kodusõda ja ma ei hakanud neid otsima, kuna arvama pidin ja hiljuti alles arvasin, et õnnetus neid Atlandi ookeanil on tabanud. Oo, sennora, heitke armu raugale, kelle kallim eluõnn oli röövitud. Õelge mulle kõik, mis Maria, nii nimetati mu lapselast, mis Maria päritolevust võiks selgitada.“

Erutatud ja conde ütelnuste tagajärjel sügavasti kurvastatud sennora, kes kartis oma armastatud kasulapse kaotust, teatas talle kõik, mis teadis, et lapsed donna Mer-

cedesist ja don Diegost olevat kõnelnud, et väikese tüdrukukese kleidike ja pesu olid märgitud täht „P.“-ga ja et ta nad alles oli hoidnud.

„Ning tähe „P.“ — Pinnol — all peab tilluke „M.“ märgitud olema. Minu Mercedes märkis lapse pesu ise ja asetaski alla „P.“ alla väikese „M.“, selle täheks, et ema käsi pesu oli tikkinud.

„Jah, jah,“ ütles donna Inez rõhutatud häälega, „nii see on.“

„Oo — oo — Maria, minu Mercedesi teisend — tahad sa minus tunnustada sinu ema isa? Oh tule, tule — ja luba, et sind kaisutan.“

Häbelikult peitis see oma pääkese vana sõjamehe rinnale, põgenes aga siis nuuksudes nutva donna Inezi kaenlasse tagasi.

„Ei, ei, kallike, ma ei taha sind temalt röövida, ei, senhora, te ei pea oma last kaotama, olen rahul, kui pääle selle õnnetu sõja lõpetamist siia Maria juure tulla tohin — oh, küll ta juba seda vana urisevat karu armastama õpib. Ei, ärge nutke, ma ei taha ema ja tüdrit lahutada.“

Võõrastusega vaatas lähenev don Antonio liigutatud daame ja kindralit, kelle viimased sõnad ta oli kuulnud.

„Astuge lähemale, don Antonio, teie tütreke on vanaisa leidnud, te peate mind nüüd oma perekonna liikmeks lugema.“

Ka don Antonio olj väga liigutatud, kui ta kõik kuulis, mis juhtunud. Kuid teda ja donna Inezi rahustas kindrali ütetus, et ta neilt nende tütrekest röövida ei taha.

„Minu armsad, teie olete vaeselapse suhtes vanemate õigused omandanud ja peate neid ka alal hoidma, aga mind pead sa ka vähe armastama, mu laps.“

Sääl suudles Maria teda ta karedale põsele ja muheledes laskis vana sõdur seda süüdata.

„Nii palju õnne veel mu vanaduse päevil — nii palju õnne! Nüüd vaja ainult veel mäss alla suruda, siis võin naeratusega huulil siit ilmast lahkuda.“

Kõik sammusid nüüd härrastemaja poole tagasi; Maria hoidis häbelikult vanaisa käe all kinni.

Siin näitas donna Inez kindralile riideid, milles Maria oli leitud, ja don Antonio jutustas laste päästmise üksikasjadest.

„Tubli Nina. Ohverdades oma elu on ta lapsed päästnud.“

Hulk aega ei suutnud kindral oma lapselapsest lahkuda ja vaatas teda imetledes.

Kuid viimaks oli ta siiski sunnitud päevamurede juure tagasi pöörama. Väeosadest jõudsid teated päralt ja kindral ühes ohvitseridega, kes imestusega kuulnud, mis aias juhtunud, olid innukas tegevuses. Abiväed San Salvadorist olid teel; Lerma kaljukitsuste seisukohtade ümberhaaramise katset ei olnud tehtud, küll aga oli sääl õige kahtlases olukorras vangistatud kütt Tamay, kes Pablo röövimisest saadik kadunud olnud.

Seega oli siis seisukord kogu väerindel kaunis rahuldav.

Lõuna paiku ilmus senor de Mendez del Rocasse ja soovis kindraliga kõneleda. See võttis teda don Antonio perekonna juuresolekul jutule.

„Kallis vanaonu,“ tervitas teda de Mendez painduva viisakusega, millise rõõmuga kuulsin teie siiatulekust, kuulsin vägevaist lõõkest, mis olid tabanud hirmunud äraandjaid.“

„Jah, peksa läheb neile kaabakatele vana,“ tähendas Lerma kuivalt.

„Ning kuidas rõõmustan teie hää tervise üle, millega võidate kõik sõjakäigu raskused. Te näete päris noorenenud välja.“

„Usun seda meeleldi, kallisk sugulane, see on haruldane õnnehelk, mis minu kortsunud nägu noorendab. Ning sääl istub noor päike, mis oma kiirtega minu südant soendab.“ Ta näitas Maria pääle.

Mendez, kes don Antonio perekonna iseäralikku meeleolu olj märganud, vahtis kindrali ütletuse juures jahmatanult majatütrele otsa.

„Võin sinu avameelset rõõmu, mind siin tervena eest leida, märksa suurendada, kuna sulle siin selles noores daamis, donna Maria de Pinnolis, oma lapselast esitlen, keda häätahtlik saatuj mind lasi leida.“

Mendez vahtis talle nij arust segase himega otsa, et kindral naerma hakkas.

Mendez elas alles lühikest aega selles ümbruskonnas, ta käis harva oma naabritega läbi ja Mariat, keda don Antonio vor-

miliselt oli adopteeritud*) loeti nii üldiselt ta tütreks, et ta kindrali sõnu kuidagi seletada ei mõistnud, kuigi neid kuuldes seesmiselt sügavalt kokkus.

„Minu vanaonu mõtleb sennoritat lapseks võtta, adopteerida?“ kogeles ta.

„Ta on minu Mercedesi lapse ning seega minu lapselapse ja pärija seisukohaga täiesti rahul,“ vastas kindral.

Mendez kahvatas.

„Mul pole õnne aru saada.“

„Noh, mulle näib asi selge küllalt.“

„Sennorita d'Irala?“

„Sennorita de Pinnol, don Diego ja minu Mercedesi tütar, istub su ees.“

„Nii see on, don Luis,“ ütles don Antonio kurvalt, „excellenza rõõvib meilt meie kallima vara.“

„Ei, isake,“ ütles Maria õrnalt, „Jumal on mult varakult vanemad võtnud ja mulle selle asemel teie armastuse annetanud. Tahhan kindlasti vanaisa väga armastada, aga kunagi ei taha ta mind teilt rõõvida.“

„Muidugi mitte, kallike, pead ainult vanaimeest ka vähe armastama.“

Hella pilguga noogutas neid raugale.

„Seda — seda sugulust,“ läks Mendezil suure vaevaga korda lausuda, „peaks vist küll raske tõestada olema.“

„Sugugi mitte, kallid õe pojapoeg, meil on tõestusi, mis küll iga kohtukoja jaoks küllaldased peaksid olema, nagu sulle enda rahustuseks teatada võin. Muu hulgas tahan kohe dokumendi kokku säada, milles neid kõike üksikasjaliselt nimetan ja donna Maria oma lapselapseks tunnustan.“

„Olen nii üllatatud,“ ütles Mendez, kes oli jõudnud end enam-vähem koguda, „et vaevalt oma õnnesoove selle isearaliku sündmuse puhul avaldada suudan.“

„Mulle täiesti arusaadav.“

Minu otsekohene rõõm pole sellepärast kuidagi vähem. Tervitan teid kõige südamlikumalt oma onutitrena, donna Maria.“ — See kummardus sõnalausumata, mida kindral väga hästi nägi.

Ta tõusis üles. Tähendades, et adjutantid teda ootavad, läks ta Mariale pääd noogutades välja.

„Tunnen, et praegusel silmapilgul ainult segava elemendina siin viibin. Püüan ko-

hasemat juhust tarvitada, et väljendada oma sugulustundmusi.“

Mendez kummardus, läks ja ratsutas varsi pääle seda vihast ja õelusest viltu kistud näol minema. Ta ei kahelnud enam põrmugi selles, et Maria tõesti oli ta vanaonu lapselaps. See kindrali suure varanduse pärija leidmine — sest seda ta teadis, et Lerma talle vabatahtlikult ühtki pesot*) ei päranda — hävitas ta, tegi ta kerjuseks, sest ta hacienda oli juba üleliia võlgadega koormatud.

Kõik madalad kired olid selle langenud inimese hinges täies tegevuses, kui ta läbi metsa ratsutas. Ümberringi luurates silmas ta viimaks oma palgatud mõrtsukaid, mulatti ja neegrit.

Ta kutsus nad enda juure ja ütles neile: „Kindralit ei tohi puudutada, ta peab veel ellu jääma, kas mõistate?“

Kui ladronid talle imestusega otsa vahtisid, ütles ta: „Tulge, kui juba pimedaks on läinud, koopa juure, sääl seletan teile kõik ja peame nõu, kuidas edasi tegutseda.“

Kiiresti ratsutas ta edasi.

„Mis on siis juhtunud?“ küsis neeger.

„Quien sabe?**) Maksma peab ta siiski, maksma ta peab —“ ütles mulatt.

„Seda arvan ma ka,“ irvitas neeger, „ta on meie küüsis.“

Väärikas paar kadus uuesti põõsastesse.

Del Rocas toodi kindralile kiri, mis Tamay juurest oli leitud. Ta luges selle läbi ja pistis ta tasku.

Väerindelt kohalejõudnud teated sunnitsid kindrali de Lermat pääle lõunat del Rocast lahkuma. Vaenlane ei olnud päälentungimist mägede kitsasteledele korranud; pääleegi valvas sääl usaldusvääriline ja julge Callego, ning sellepärast ratsutas kindral Antonio ja staabiohvitseride saatel San Salvadorist lähenevatele liitlastele vastu.

Oma lapselapsega oli ta liigutatult jumalaga jätnud ja donna Inezile veel kord kinnitanud, et ta ei mõtlevatki talt rõõvida emaõiguseid, vaid kavatsevat pääle rahutegemist jäädavalt del Roca lähedusse asuda.

(Järgneb.)

*) P e s o — Hispaania-Ameerika rahaüksus (piaster, dollar) = 5 Eesti kuldmarka = 4 Eesti kuldkrooni.

**) Kes teab?

*) Adopteerima — lapseks võtma.

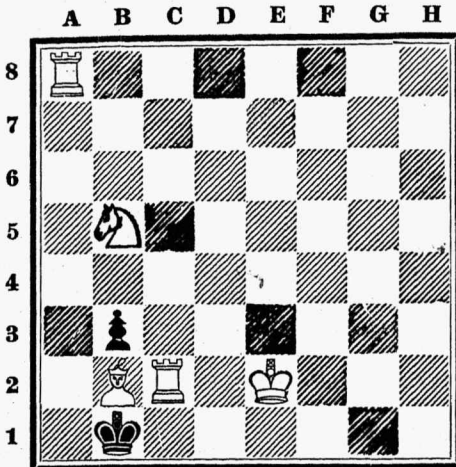
MALE

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 32.

Kokku säädnud G. Ernst.

Mustad.

Valged.

Valged: Ke2, Va8 ja c2, Ob2, Rb5.
Mustad: Kb1, Sb3.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Ülesande nr. 23 lahendus.

1. Rb4 — a2, K ükskõik kuhu,
2. Ra2 — c3 + ja
3. b2 — b4 või V annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Alfons Pachel (Tall.), Valter Veissberg (Kuresaarest), A. Pessegof (Kuresaarest).

Ülesande nr. 24 lahendus.

1. b5 — b6, Le4 : g4,
2. Ve5 — a5 annab matt.
1. (b5 — b6), Rc7 — b5,
2. Ra6 — c5 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Eugen Kärk (Tall.), Alfons Pachel (Tall.), Valter Veissberg (Kuresaarest), A. Pessegof (Kuresaarest).

Trükivea õiendus.

Maleülesandel, mis on trükitud „Vikerkaares“ nr. 36, peab olema nr. 31 (30 asemel).

Lõbus ülesanne.

Läksin ühel päeval linna poodi. Selles pole veel midagi lõbusat. Poes raiskasin poole kaasasolevast rahast, ja ka selles polnud vähematki, mis lõbusana oleks võinud tunduda. Tänavale välja tulles märkasin, et mul oli jäänud üle otse sama palju pennisid kui palju mul oli olnud poodi minnes markasid ja pool niipalju markasid. kui minul oli poodi minnes olnud pennisid. Ega ju selleski polnud midagi lõbusat, kuid lõbusaks juhtumuseks oli ometi, et te nende andmete varal selgusele võite jõuda, kui palju oli minul raha poodi astudes, ilma et te vähematki teaksite sellest, kes ma olen, kus kohal elan, kui vana olen ja millised on minu rahaasjad tavalisest.

Kaanepilt.

Tutvustame lugejaid noore anderikka naiskunstnik Licabé'ga, kes käesoleva aasta algusest viibis Eestis. Tänapäev „Vikerkaare“ kaanepilt on kunstnik Licabé pastellmaali „Kurbus“ järele. Kurbus, sügavat hingelist kurbust kujutab nägu, mis vähese joonega nii ilmekalt on edasi antud. Kunstnik Licabé't iseloomustab nimelt ta sügav huvi inimtunnetest, inimhinge peen intuiitivne tabamine ja oskus vähese joonega väljendada suurimat ilmekust. Kunstnik on oma pilte, muuseas „Inimkonna Sõber“ (vaata „Agu“ nr. 36 kunstikaasanne!) Tallinnas kevadisel „Ars'i“ näitusel välja pannud nagu ka varemalt Varssavis, kus tema kohta kirjutatakse säälses lehes „Nasz Przegląd“ muuseas: „Kunstnik Licabé' joon on täis igasuguseid võimalusi, mitte üksi, et tema selle „joone“ kaudu edasi annab üldist tüüpi, vaid imekspandava lihtsusega tabab kõige iseloomusavamalt — nimelt ühe või teise tüübi hingedlaadi“.

Keda huvitavad selle algupärase ürgjõulise noore kunstniku tööd, see jälgigu „Vikerkaare“ edaspidiseid numbreid, kus avaldame kunstnik Licabé' poolt eraldi „Vikerkaarele“ valmistatud joonistusi.

Poiste raskuse seletus.

Poisid kaalusid kergemast pääle kõige raskemani 55, 59, 60, 63 ja 65 kilogrammi.